

تاریخ: ۱۲ تیر ۱۳۹۱

کلاسه پرونده: ۸۹/۴۲۹ شماره دادنامه: ۱۹۷ موضوع رأی: عدم ابطال تبصره ماده (۱) آیین نامه اجرایی تبصره های (۱ و ۲) ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن موضوع تصویب نامه شماره ۶۶۵۰/ت/۲۶۷۹۹ هـ مورخ ۲۷/۲/۱۳۸۳ هیأت وزیران: مجتبی جان قربانبسم الله الرحمن الرحيم

مرجع رسیدگی: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

موضوع شکایت و خواسته: ابطال تبصره ماده (۱) آیین نامه اجرایی تبصره های (۱ و ۲) ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن موضوع تصویب نامه شماره ۶۶۵۰/ت/۲۶۷۹۹ هـ مورخ ۲۷/۲/۱۳۸۳ هیأت وزیران

گردش کار: آقای مجتبی جان قربان به موجب دادخواستی اعلام کرده است که:

احتراماً، همان طور که مستحضر هستید دولت جمهوری اسلامی ایران به موجب قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن مصوب ۱۳۸۰/۸/۸ مجلس شورای اسلامی عملاً به کنوانسیون موصوف ملحق شده است و در راستای تبصره های ۱ و ۲ ماده واحده قانون مزبور هیأت وزیران آیین نامه اجرایی آن را در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۲۷ به تصویب رسانده است که تبصره ماده ۱ از آیین نامه یاد شده کارهای موضوع بندهای ۱۸ و ۲۰ را از شمول این ماده استثناء کرده است حال با عنایت به تجویز اصول ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی و مواد ۱ و ۱۹ قانون دیوان عدالت اداری این شکایت بنا به جهات مزبور به شرح آتی تقدیم می شود:

1- کارهای موضوع بند ۱۸ بویژه نمد مالی و ریسندگی و بافندگی برای سلامتی و ایمنی کودکان بسیار خطرناک بوده است و این قبیل کارها سبب ایجاد عوارض در بزرگسالان می شود که به طریق اولی سبب ابتلای کودکان به بیماریهای گوناگون خواهد شد که با بند ۳ از ماده ۳ از قانون یاد شده و با قسمت اخیر از جز ۲ از بند ۱ قسمت اول (برنامه های اقدام) از توصیه نامه مکمل قانون مزبور مغایرت دارد.

2- در بند ۲۰ آیین نامه اجرایی به کار در جنگل، جنگلبانی، قطع و حمل اشجار اشاره شده که با تبصره مورد بحث، از شمول اشکال کار بد استثناء شده است که در این ارتباط می توان گفت:

1-2 جنگلبانی جزء امور حاکمیتی است و تا کنون این کار به بخش خصوصی واگذار نشده است و اساساً اطلاق کارگاه خانوادگی به جنگلبانی محل اشکال و ایراد اساسی است همچنین صرف نظر از این ایراد، انجام آن توسط کودکان خطر آفرین است و با بند ۳ از ماده ۳ قانون موصوف و نیز با جزیهای پ و ت از شماره ۳ اصلی توصیه نامه مکمل در تغایر است.

2-2 قطع اشجار نیازمند اخذ مجوز و انجام تشریفات قانونی از مراجع ذی صلاح است و انجام آن توسط کارگاههای خانواده بعید به نظر می رسد.

3-2 حمل اشجار با حد و توان کودکان هیچ سنخیتی نداشته است و در واقع در اینجا حد و توان موضوعیت ندارد.

4-2 قطع اشجار، کار در محیط با سر و صدای بالا تلقی شده است که در بند ۸ از آیین نامه اجرایی مورد وصف در فهرست کارهای مضر قرار گرفته است مضافاً این که حمل اشجار نیز با وسایل نقلیه سبک و سنگین صورت می گیرد که در بند ۱۵ از آیین نامه جزء اشکال کار بد احصاء شده و در حقیقت این کار به عنوان یک کار غیر قابل تفکیک از کار در جنگل محسوب می شود.

3- با توجه به این که در تبصره مبحث عنه محدوده سنی و لحاظ جنسیت در اقدام به کارگاههای خانوادگی نیامده است از این حیث نیز واجد اشکال و ایراد است و بدون توجه به وضعیت خاص کودکان دختر وضع شده است که با جزء ث از بند ۲ ماده ۷ کنوانسیون و جزء ۲ از بند پ از قسمت اول (برنامه های اقدام) از توصیه نامه مکمل در تخالف است.

4- با عنایت به این که کمک به والدین و حد و توان کودکان در این کارگاهها یک امر مشخص و تعریف نشده ای نیست، اصولاً این قیود با بندهای ۱۸ و ۲۰ آیین نامه اجرایی سازگاری ندارد به طوری که علی الاصول کار در جنگل و جنگلبانی و قطع و حمل اشجار در حد و توان کودک نیست و تبصره مورد نظر علاوه بر مغایرت با قانون فوق از این لحاظ نیز محل تامل است.

5- از جمله آثار و تبعات این تبصره محرومیت کودکان از آموزش و بهره مندی از تحصیلات و سوء استفاده از کودکان به بهانه کمک به اقتصاد خانواده، احتمال بهره کشی و سوء استفاده جنسی آنان توسط اشخاص که در تهیه مواد اولیه یا تحویل محصول نهایی در کارگاههای خانوادگی تردد دارند، خواهد بود که با اخلاقیات کودکان سازگاری ندارد و این تبصره به سبب نقض ماده ۲۰ و عدم رعایت ماده ۲۹ قانون کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱ مجلس شورای اسلامی شده است.

اینک به جهت جلوگیری از حیات حقوقی آن تبصره که باب سوء استفاده از کودکان را باز می کند و به لحاظ اینکه به بهانه تامین اقتصاد خانواده والدین ممکن است غبطه فرزند خود را رعایت نکنند و فرزند خود را به طور دائم و بیشتر از توان آنان در کارگاههای خود به کارگیرند و این که اساساً اشکال کار بد نبایستی در کارگاههای خانوادگی و غیر خانوادگی فرقی داشته باشد و این ترجیح بلامرجه است فلذا از قضات فرهیخته هیأت عمومی آن دیوان استدعا دارد برابر تبصره ۱ ماده ۱۹ قانون دیوان نسبت به ابطال تبصره مارالذکر از آیین نامه اجرایی مورد بیان اقدامات شایسته را مبذول فرمایند تا از آثار و تبعات این فعل هیات وزیران که با احراز انتساب آن به دولت جمهوری اسلامی ایران یک تعهد بین المللی (در حکم قانون) نقض و نهایتاً مسؤولیت بین المللی دولت را محقق کرده است، جلوگیری شود و تغلیظ مسؤولیت بین المللی دولت با ترک فعل و عدم ابطال آن از ناحیه دستگاه قضایی به وجود نیاید و بدین وسیله آن دیوان با پایان دادن به حیات حقوقی آن تبصره بتواند نقش تضمین کننده معاهدات در حکم قانون را ایفاء کند.

در پاسخ به شکایت شاکی، سرپرست امور تنظیم لوایح و تصویب نامه ها و دفاع از مصوبات دولت معاونت حقوقی رئیس جمهور به موجب لایحه شماره ۱۳۹۰/۸/۱۱-۱۱۸۶۵/۱۴۳۰۹۸ توضیح داده است که:

"با احترام، عطف به نامه شماره هـ-۴۲۹/۸۹-۱۳۸۹/۶/۱۶ و ضمائم آن مربوط به دادخواست ابطال تبصره ماده (۱) آیین نامه اجرایی تبصره های (۱ و ۲) ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن در خصوص مستثنی نمودن بندهای « ۱۸ و ۲۰ » آیین نامه، در رابطه با کار کودک در کارگاههای قالببافی، نمدمالی، ریسندگی و ... به منظور کمک به والدین (موضوع تصویب نامه شماره ۲۶۷۹۹/۶۶۵۰ هـ - ۱۳۸۳/۳/۹) ضمن ایفاد تصویر پاسخ شماره ۶۶۳۳۹-۱۳۸۹/۷/۱۳ وزارت کار و امور اجتماعی اعلام می دارد:

در اجرای تبصره (۱) ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن مصوب ۱۳۸۰/۸/۲۳ که مقرر می دارد:

«تبصره ۱- فهرست انواع کارهای مضر موضوع بند «ت» ماده (۳) کنوانسیون توسط وزارت کار و امور اجتماعی با هماهنگی وزارتخانه های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و صنایع و معادن و جهاد کشاورزی و کانون انجمنهای صنعتی کارفرمایان و کانون شوراهای اسلامی کار تهیه و برای تصویب به هیأت وزیران ارائه خواهد شد».

با تصویب آیین نامه اجرایی تبصره های (۱ و ۲) ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن، فهرست کارهای مضر شامل (۳۶) بند در ذیل ماده (۱) تعیین شده است.

بنابراین با عنایت به این که بر حسب قانون، آیین نامه مربوط بر اساس اختیار قانونی هیأت وزیران و با لحاظ کلیه ضوابط مربوط به حفظ سلامت کودکان تهیه شده است و بر حسب حکم تبصره (۱) ماده واحده فوق الذکر نیز قانوناً تشخیص و تعیین این کارها بر عهده هیأت وزیران قرار گرفته است درخواست ابطال تبصره آیین نامه به ادعای خطر آفرین یا مضر بودن کارها صرف نظر از غیر واقعی بودن آن، اساساً مستلزم نفی اختیار قانونی هیأت وزیران و آثار قانونی آن است. بنا بر مراتب فوق استدعای رد دعوا را دارد".

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ یاد شده با حضور رؤسا، مستشاران و دادرسان شعب دیوان تشکیل شد. پس از بحث و بررسی، با اکثریت آراء به شرح آینده به صدور رأی مبادرت می کند.

رأی هیأت عمومی

با توجه به این که قانونگذار در تبصره یک ماده واحده قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن مصوب ۱۳۸۰/۸/۸ تصویب فهرست انواع کارهای مضر موضوع بند (ت) ماده ۳ کنوانسیون را بر عهده هیأت وزیران گذارده است و هیأت وزیران نیز در حدود اختیارات تفویض شده، مصوبه مورد اعتراض را تصویب کرده است و در تبصره یک ماده یک آیین نامه مورد اعتراض نیز حکمی مغایر با قانون مورد استناد شاکی ذکر نشده است، بنابراین با قانون مغایرت ندارد و قابل ابطال نیست/.

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

معاونت قضایی دیوان عدالت اداری

علی مبشری